

1 квітня 2008 р. пішла з життя відомий український літературознавець доктор філологічних наук Ніна Луківна Калениченко.

Кілька десятиліть її яскравої творчої праці в науці прислужилися збагаченню й поглибленню наукових досліджень у царині української літератури класичного періоду, науково-критичному осмисленню текстів творів національного письменства, пошукові нових ракурсів їх інтерпретації.

Н.Л.Калениченко народилася 9 березня 1922 р. в м. Миргород Полтавської області. Ще в дитинстві разом з батьками переїхала до Києва (батько її, Л.Г.Калениченко, відомий художник-реставратор і мистецтвознавець, згодом працював науковим співробітником, заступником директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук). З початку Вітчизняної війни перебувала в евакуації, 1943 року вступила до філологічного факультету Московського обласного педагогічного інституту, з 1944 р. — студентка філологічного факультету (українське відділення) Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка, який закінчила з відзнакою в 1948 р. Потім — аспірантура на кафедрі української літератури університету, захист (1952 року) кандидатської дисертації (у праці розглядалася проблема впливу суспільно-політичних ідей кінця XIX — початку XX ст. на тогочасний розвиток української літератури).

З початку 1953 р. і до кінця 1987 р. Ніна Луківна працювала в Інституті літератури ім. Т.Г.Шевченка Академії наук УРСР. Практично все творче життя, усі наукові праці дослідниці пов'язані з роботою в цій установі. Із 1949 р. поруч з Ніною Луківною був її чоловік, відомий літературознавець Леонід Миколайович Коваленко (1922-1983), у минулому фронтовик, також співробітник Інституту літератури.

1953-м роком датовані перші журнальні й газетні публікації Ніни Калениченко, де розглядалася творча спадщина українських прозаїків класичного періоду. 1956 року у Видавництві Академії наук УРСР виходить друком ґрунтовна монографія Ніни Луківни — “Михайло Коцюбинський. Життя і творчість”. Постаті цього письменника були присвячені ще кілька книжок дослідниці: “Особливості творчого методу і стилю Коцюбинського” (1959), “Великий сонцепоклонник” (1967), “М.М.Коцюбинський. Нарис життя і творчості” (1984). Інтерпретаційні ідеї, які запропонувала в цих книжках Н.Л.Калениченко, виявили свою життєвість, стали необхідними для врахування в кожному з нових досліджень, де аналізується доробок видатного майстра української прози.

1959 року побачила світ монографія Н.Л.Калениченко “Новими шляхами” — про тенденції літературного процесу на межі XIX та XX століть. Книжка засвідчила формування в науковця здатності до широкого, багатоаспектного бачення цілих періодів розвитку літератури. Вагомим здобутком Ніни Калениченко — та національної історико-літературної науки в цілому — стала об'ємна монографія “Українська проза початку XX ст.” (К.: Наукова думка, 1964), побудована на багатому фактичному матеріалі, з висвітленням провідних тем, ідей, мотивів, образів як у творчості письменників-класиків, так і другого, і третього ешелону прозаїків зазначеного літературного періоду. Монографія лягла в основу докторської дисертації Н.Л.Калениченко (захищеної в 1965 р.).

Ніні Калениченко належить першість у постановці комплексного наскрізного дослідження нової української літератури в розрізі найзначущих категорій історико-літературного розвитку. Незаперечним аргументом цього стали дві взаємопов'язані проблематику й методом монографії Н.Л.Калениченко — “Українська література XIX ст.: Напрями, течії” (1977) та “Українська література XIX — початку XX ст.: Напрями, течії” (1983). Розгляд художніх тенденцій в аспекті напрямів і течій здійснено тут в обсязі більш ніж столітнього часового протягу: від “передісторії” нової української літератури до часів модернізму. Прикметно, що, торкаючись процесу межі століть, дослідниця, фактично вперше в українській історико-літературній науці здійснює системний розгляд таких стильових явищ, як психологізація, ліризація, посилення настроєвості (сугестивної наснаженості) літературних творів, явищ “живописання” словом, інтелектуалізації художньої проблематики тощо. Своє коло вагомих

питань заторкнула й монографія “Соціально активна особистість в українській демократичній літературі кінця ХІХ – початку ХХ ст.” (1979).

Вагомою і значною була участь Н.Л.Калениченко у створенні 4-го та 5-го томів восьмитомної “Історії української літератури” (1968 – 1969), де вона виступила автором цілої низки оглядових розділів про розвиток прози, культурно-мистецьке й літературне життя останніх десятиліть ХІХ ст. та перших десятиріч ХХ ст., а також літературних портретів Олени Пчілки, Б.Грінченка, М.Старицького, М.Коцюбинського. Прізвище авторитетної дослідниці – і в переліку авторів першого тому (1987) “Історії української літератури” у 2-х томах та “Історії української літературної критики” (1988). Фаховою добротною вирізняється робота Н.Л.Калениченко в підготовці 6-томного (1961-1962) та 7-томного (1973-1975) видань творів М.Коцюбинського, окремих томів Зібрання творів І.Франка у 50-ти томах.

Усі ці праці – і монографії, і розділи “Історій...”, і понад сто статей у журналах і збірниках – активно сприяли з’ясуванню закономірностей та особливостей національного літературного розвитку, розширюючи все далі проблемне коло українського літературознавства.

Доробок Н.Л.Калениченко став вагомим внеском в українську історико-літературну науку, знайшов широкий відгук у справі філологічної освіти у вищих навчальних закладах. Прикметні професійною ґрунтовністю, широким залученням фактів, тонким естетичним чуттям інтерпретатора праці Ніни Калениченко, особливо такі, як “Українська проза початку ХХ ст.”, двотомне дослідження напрямів і течій в українській літературі, монографії про творчість М.Коцюбинського, розділи в “Історіях...”, і сьогодні не втратили свого значення, до них звертаються й надалі звертатимуться молодші покоління літературознавців і просто щирих шанувальників національного письменства.

Світла пам’ять про Ніну Луківну Калениченко назавжди збережеться в наших серцях.